Jussi Heiskanen
hovioikeudenneuvos
Helsingin hovioikeus

Muistio 22.3.2017

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 12/2017 vp)

1. Yleisesti

Esityksen pääasiallisena sisältönä on saattaa konkurssilaki ja eräät muut lait vastaamaan uudelleenlaadittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/848 maksukyvyttömyysmenettelyistä. Esitys on valmisteltu työryhmässä, jossa ovat olleet edustettuina konkurssimenettelyn keskeisten toimijoiden edustajat. Esitys on huolellisesti valmisteltu. Lakiehdotukset eivät ole miltään osin ristiriidassa edellä viitatun asetuksen (EU) 2015/848 kanssa ja ehdotuksia on muutoinkin pidettävä perusteltuina.

Esityksen vaikutukset tuomioistuinten työhön jäisivät vähäisiksi.

2. Maksukyvyttömyysrekisterit

Asetus (EU) 2015/848 muun ohella velvoittaa jäsenvaltiot perustamaan maksukyvyttömyysrekisterin, josta on voitava saada asetuksessa mainittuja tietoja maksutta. Tämä on edellyttänyt muutoksia maksukyvyttömyysrekistereitä koskeviin lakeihin.

Esityksen merkittävimpänä muutoksena voidaan pitää sitä, että konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin tietosisältöä laajennettaisiin ja erityisesti sitä, että rekisteriin merkityt tiedot olisivat saatavilla yleisen tietoverkon kautta maksutta. Velkajärjestelyä koskevat tiedot olisivat saatavilla yleisessä tietoverkossa vain silloin, kun velkajärjestelyssä järjestellään elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimivan velallisen elinkeinotoiminnassa syntynyttä velkaa. Kansalliset maksukyvyttömyysrekisterit on tarkoitus liittää yhteen Euroopan oikeusportaalin avulla. Uudistuksia on pidettävä tarpeellisina maksukyvyttömyysasetuksen toimivuuden kannalta, koska sen avulla on mahdollista saada tieto myös muissa maissa aloitetuista maksukyvyttömyysmenettelyistä. Muutokset helpottavat myös kansallisella tasolla velkojien ja velallisten tiedonsaantia, kun kaikki konkurssi- ja yrityssaneerausmenettelyjä koskevat tiedot saadaan maksutta yhdestä rekisteristä. Asetuksen (EU) 2015/848 mahdollistamaa velkajärjestelymenettelyjä koskevaa rajausta on velallisten yksityisyyden suojan vuoksi pidettävä perusteltuna.

3. Kuuluttamista koskevat muutosehdotukset

Toinen merkittävä, osaltaan maksukyvyttömyysrekistereihin liittyvä muutos on se, että kuuluttamisista Virallisessa lehdessä luovuttaisiin pääsääntöisesti. Kuuluttaminen Virallisessa lehdessä on vanha instituutio, jonka käytännön merkitys on kuitenkin vuosien saatossa erilaisten tiedonsaantikeinojen kehittymisen johdosta vähentynyt.

Esityksen mukaan konkurssin alkamisesta, konkurssivalvonnasta, velkojainkokouskutsusta ja konkurssin päättymisestä ei enää julkaistaisi kuulutusta. Kuuluttaminen olisi kuitenkin edelleen pesänhoitajan harkinnan mukaan mahdollinen. Muutokset ovat perusteltuja. Virallisen lehden kuulutuksia seurattaneen varsin vähäisessä määrin ja kun konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteritiedot olisivat maksutta saatavissa, muutos ei heikentäisi konkurssivelkojien tai -velallisten oikeusturvaa. Kuuluttamisista luopuminen alentaisi myös konkurssikustannuksia, millä olisi merkitystä erityisesti vähävaraisissa konkurssipesissä. Tällaisen mahdollisuuden säilyttäminen on tässä vaiheessa perusteltua, vaikka on ennakoitavissa, että kuuluttamiselle olisi vain hyvin poikkeuksellisesti tarvetta. Jatkossa kun konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin asema vakiintuu, on mahdollista, ettei kuuluttamismahdollisuudesta voitaisiin luopua kokonaan.

4. Muita huomioita

Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, asiaa valmistelleessa työryhmässä on ollut myös Helsingin hovioikeuden edustaja. Tämän johdosta hovioikeuden näkökannat ovat tulleet hyvin huomioiduiksi jo asian valmisteluvaiheessa.

Esitys poikkeaa muutamien yksityiskohtien osalta työryhmän mietinnöstä. Ensinnäkin esityksen (konkurssilaki 14 luvun 5 §:n 1 momentin 10 kohta) pesänhoitaja päättäisi asetuksessa (EU) 2015/848 tarkoitettuun ryhmäkoordinointimenettelyyn osallistumisesta. Työryhmän mietinnössä ei ollut tällaista esitystä, jolloin päätösvalta olisi kuulunut velkojille. Sen sijaan työryhmän mietinnön mukaan yrityssaneerauksessa päätösvalta olisi kuulunut selvittäjälle. Päätösvallan järjestämistä hallituksen esityksessä ehdotetuin tavoin on pidettävä perusteltuna. Asiallista syytä sille, minkä vuoksi päätösvallassa olisi olennainen ero näiden menettelyjen välillä, ei ole. Konkurssissakin pesänhoitajalla on parhaat edellytykset päättää siitä, onko velkojien edun mukaista liittyä ryhmäkoordinointimenettelyyn, jota koskevat määräykset ovat asetuksessa hyvin vaikeaselkoisia. Velkojien oikeutta turvaa myös se, että hyvän pesänhoitotavan mukaisesti pesänhoitajan tulee ennen päätöksen tekemistä kuulla ainakin suurimpia velkojia.

Työryhmän mietinnössä esitettiin, että Oikeusrekisterikeskuksen tulisi arkistoida velkajärjestelyrekisteristä poistetut tiedot (laki velkajärjestelyrekisteristä 7 §:n 1 mom) viiden vuoden ajan siitä, kun tiedot on poistettu rekisteristä. Hallituksen esityksessä tämä määräaika on kymmenen vuotta. Lausuntokierroksella Velkaneuvonta ry esitti, ettei tietoja poistettaisi tai määräaikaa ainakin pidennettäisiin, koska lyhyt arkistointiaika voi hankaloittaa Velkaneuvonnan pyrkimystä korostaa asiakkaalle velkajärjestelyn ainutkertaisuutta. Lisäksi lausuntopalautteen johdosta konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin ehdotetaan lisättäväksi yrityssaneeraustietoihin velallisen taloudellista tilaa koskevan selvityksen määräpäivä. Myös konkurssilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen sanamuotoa on tarkistettu. Näihinkään muutoksiin ei ole huomauttamista. Todettakoon, että rekisterilakeja koskevissa ehdotuksissa on pieni epäjohdonmukaisuus. Ehdotuksen laiksi konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun lain muuttamisesta 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan konkurssiasiasta merkitään rekisteriin tieto

hakemuksen palauttamisesta toiseen tuomioistuimeen. Vastaavaa tietoa ei kuitenkaan merkitä sanotun lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan yrityssaneeraushakemuksesta eikä myöskään velkajärjestelyrekisteristä annetun lain 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan velkajärjestelyhakemuksesta.